

АСПЕКТИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ УЗГОДЖЕННЯ ОСОБИСТІСТЮ ВНУТРІШНЬО ОСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ ТА СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНИХ ПОТРЕБ

Морін Олег Леонідович, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії трудового виховання Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна).

Анотація. Виступ присвячено розгляду окремих психолого-педагогічних аспектів професійного самовизначення особистості. Наголошується на тому, що дієвість професійного самовизначення особистості вимагає системного підходу у вирішенні означеної проблеми, педагогічного керівництва цим процесом, відповідної підготовки педагогічних працівників до нього, врахування вікових та індивідуальних особливостей особистості, врахування соціально-економічних умов і головне необхідності підвищення розвивальної ефективності педагогічного процесу.

Ключові слова: професійне самовизначення, внутрішньо особистісні конфлікти, соціально-професійні потреби.

Професійне самовизначення особистості можна розглядати як процес, під час якого, з одного боку, відбувається прийняття рішення про вибір професії, професійне становлення і професійний розвиток, самоствердження у суспільстві, чиниться пошук сенсу, тобто процес формування ставлення до відповідної професійної сфери, а з іншого боку, як результат життєвого самовизначення, набуття професійної ідентичності. При цьому здійснюється взаємодія між особистістю як складною саморегулюючою системою та діючою у країні системою забезпечення процесу свідомого і обґрунтованого вибору нею професії. Безпосередньо процес формування готовності учнівської молоді до професійного самовизначення є цілеспрямованим психолого-педагогічним впливом на особистість, який актуалізує проблему вибору нею майбутньої професії і забезпечує її включення у відповідну діяльність, яка спрямовується на самоактуалізацію і самореалізацію.

Виступ присвячено, розгляду окремих психолого-педагогічних аспектів професійного самовизначення особистості у площині вирішення проблеми узгодження нею внутрішньо особистісних конфліктів та соціально-професійних потреб.

Як правило, проблеми професійного самовизначення актуалізується для учнівської молоді. Для неї професійне самовизначення постає провідним компонентом конкретної соціальної ситуації розвитку.

Ситуація вибору професії учнівською молоддю об'єктивно виникає в обставинах певної вікової кризи, що характеризує собою завершення одного

етапу розвитку особистості і початок іншого. У цих обставинах, особистості необхідна допомога для адаптації у новій життєвій ситуації, яка вимагає від неї певної рефлексії. У результаті означеної рефлексії особистість починає усвідомлювати все більше нових потреб. Якщо нові потреби будуть пригнічуватися зовнішніми соціальними вимогами, то криза загострюється і набуває деструктивного характеру. Завдання суспільства, в першу чергу системи освіти, полягає у забезпеченні особистості шляхів виходу з означеної кризи через конструктивне її подолання і уникнення негативних наслідків.

Варто зазначити, життя людини супроводжується різного роду конфліктами, з хиткою паритетністю між конфліктами внутрішніми і зовнішніми [2].

Внутрішньо особистісний конфлікт, можна розглядати як ситуацію, одночасно впливу на індивіда протилежно-спрямованих сил рівної величини [3]. У зв'язку з цим внутрішньо особистісний конфлікт фактично є результатом взаємодії елементів внутрішньої структури особистості. Сторонами внутрішньо особистісного конфлікту є одночасно існуючі в структурі особистості різнопланові і суперечливі інтереси, цілі, мотиви і бажання.

Внутрішньо особистісний конфлікт – це стан структури особистості, коли в ній одночасно існують суперечливі та взаємовиключні мотиви, ціннісні орієнтації і цілі, з якими вона в цей момент не в змозі впоратися, тобто виробити пріоритети поведінки. Тобто, внутрішньо особистісний конфлікт – це стан внутрішньої структури особистості, що характеризується протиборством її елементів [2].

У педагогічному процесі слід орієнтуватися на психологічну закономірність, згідно з якою відокремлення одиничного способу поведінки, який закріплений за соціальною цінністю, від усіх інших компонентів внутрішнього світу суб'єкта сприяє підвищенню його значущості. Оскільки при абстрактних суспільних ідеях, нормах, цінностях прагнення дії добігає свого мінімуму, їх доцільно втілювати (для розгортання процесу рефлексії) у форму відповідних уявлень певного ступеня узагальнення.

Прагнення, що виникає в результаті процесу рефлексії, має набути усвідомленого характеру. Адже воно і являє собою судження, що приводить до виконання. На відміну від емоційного переживання таке прагнення постає на природній емоційній основі із залученням процесу самосвідомості й функціонує як довільне утворення. Для підтримки означеного прагнення у педагогічному процесі особистість має стати основним суб'єктом виховного впливу.

Для реалізації соціально-професійних потреб особистість керується відповідною системою правових, моральних та етичних норм різних рівнів – від загальнолюдських до вузькопрофесійних. Особистість прагне до досягнення наближених і віддалених цілей, щодо задоволення певних потреб, мотивуючи прийняття рішень про початок, продовження чи припинення певної

цілеспрямованої навчальної чи професійної діяльності [4].

З віком життєвий шлях кожного індивіда розгалужується за соціальними інституціями, яким відповідають окремі програми життєдіяльності в освітньому закладі, в трудовому колективі, у сімейному колі тощо. Така комплексна програма розглядається як тенденція до прогнозування майбутнього, визначення сенсу життя. Для забезпечення дієвого включення людини у майбутню професійну діяльність, перед системою освіти постає завдання активізації внутрішніх психологічних ресурсів особистості.

Ресурс визначають з одного боку як стан, з іншого, як засіб досягнення мети, з третього, як внутрішні сили, які необхідні людині для конструктивного додання життєвих криз [5]. Ресурси умовно можна умовно поділити на соціальні чи зовнішні та особисті чи внутрішні.

Зовнішні ресурси – це матеріальні цінності, соціальний статус і соціальні зв'язки, які забезпечують підтримку соціуму, допомагають людині зовні.

Внутрішні ресурси – це психологічний особистісний потенціал, характер і навички людини, які допомагають їй зсередини. Внутрішні ресурси, безпосередньо спрямовані на саморегуляцію життєдіяльності людини, і характеризують її особистісні якості, так звані “функціональний потенціал”, що забезпечує оптимізацію діяльності, потенціал її активності і ефективності.

До особистісних ресурсів особистості належать здібності, риси характеру, цінностей, які утворюють єдину систему, що постійно розвивається та удосконалюється. Особистісні ресурси визначають особистісні якості та впливають на регуляцію поведінки.

Соціальні і особистісні ресурси пов'язані між собою. При втраті зовнішніх ресурсів поступово відбувається навіювання внутрішніх. З іншого боку, зовнішні ресурси забезпечують збереження ресурсів внутрішніх.

Висновок. Таким чином, сприяння активізації внутрішніх психологічних ресурсів особистості дозволяє визначати певні особистісні якості індивіда, а саме активно-позитивного ставлення до відповідної професійно-трудої сфери та здатності до самореалізації у цій сфері, що актуалізуючись має забезпечити у майбутньому досягнення значущої життєвої цілі – побудови професійної траєкторії і її реалізацію.

Механізмом для активізації внутрішніх психологічних ресурсів особистості є створення системою освіти сприятливих умов для розвитку особистості шляхом здійснення підготовки учнівської молоді до подальшої самостійної життєдіяльності у соціальному середовищі, формування життєвого і професійного самовизначення, що у результаті обумовить дієвість процесів само зміни та самовиховання.

Таким чином, розгляд означених вище аспектів, дозволяє стверджувати, дієвість професійного самовизначення особистості вимагає системного підходу у вирішенні проблеми, педагогічного керівництва цим процесом, відповідної підготовки педагогічних працівників до нього, врахування вікових та

індивідуальних особливостей особистості, врахування соціально-економічних умов і головне необхідності підвищення розвивальної ефективності педагогічного процесу. А це пов'язано зі створенням і впровадженням у виховну практику якісно нових методів. Означені методи, як зазначає І. Бех, мають ґрунтуватися не на механізмі зовнішнього підкріплення, а на рефлексивно-вольових механізмах, механізмах співпереживання і позитивного емоційного оцінювання, що апелюють передусім до самосвідомості та до свідомого творчого ставлення людини до суспільних норм і цінностей [1].

Література

1. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Т. 1. / І. Д. Бех. – Чернівці : Букрек, 2015 – 840 с.
2. Гуменюк Л. Й. Соціальна конфліктологія [Текст] : підручник / Людмила Йосипівна Гуменюк; Львів. Держ. ун-т внутр. справ. – Львів : ЛДУВС, 2015. – 563 с.
3. Левин К. Разрешение социальных конфликтов / Курт Левин // [Пер. с англ. И. Ю. Авидон]. – СПб. : Речь, 2000.
4. Мальцева Т. Є. Поле суб'єктного розвитку у формуванні соціально-професійної зрілості майбутнього фахівця / Т. Є. Мальцева // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. – №1(54). – 2013. – С. 126 – 138.
5. Штепа О. С. Особливості зв'язку психологічної та персональної ресурсності особистості / О. С. Штепа // Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН. – Вип. 21. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2013. – С. 782 – 791.

ASPECTS OF SOLVING THE PROBLEM OF PERSONALITY OF INTERNAL PERSONAL CONFLICTS AND SOCIAL-PROFESSIONAL NEEDS

Oleh Morin, PhD in Education, Senior Research Scientist of the Laboratory of Labor Education of the Institute of Problems on Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine).

Annotation. The speech is devoted to the consideration of individual psychological and pedagogical aspects of professional self-determination of the individual. It is emphasized that the effectiveness of the professional self-determination of the individual requires a systematic approach in solving the identified problem, the pedagogical leadership of this process, the appropriate training of teaching staff to him, taking into account the age and individual characteristics of the individual, taking into account the socio-economic conditions and the main need to improve the developmental efficiency of the pedagogical process.

Key words: professional self-determination, intrapersonal conflicts, social and professional needs.

